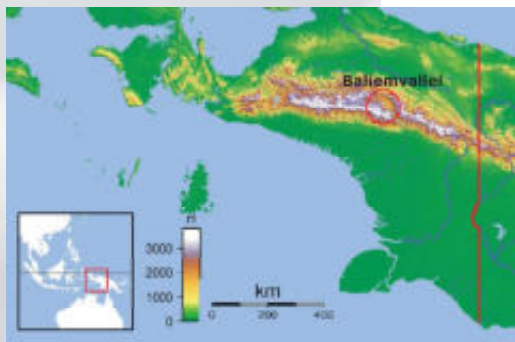

In nauwelijks een halve eeuw

Van de Steentijd naar het digitale tijdperk

‘Wha, wha.’ De Papoea’s in de binnenlanden van Nieuw Guinea verwelkomen iedere vreemdeling nog op dezelfde manier als 40 jaar geleden. De taal is onveranderd, maar de bewoners hebben zich in enkele tientallen jaren moeten aanpassen aan de moderne tijd. De Dakota, vroeger het enige contact met de buitenwereld, is vervangen door een Boeing, de landingsbaan van gras is geasfalteerd, maar de papoea’s hechten sterk aan hun cultuur. Het jaarlijkse festival in de Baliemvallei is een goede gelegenheid om, aan de hand van foto’s uit 1975, op zoek te gaan naar nog in leven zijnde bewoners uit de ‘Steentijd.’

De Baliemvallei is gelegen in de binnenlanden van Nieuw Guinea op een hoogte van 1600 meter. Dit bergachtige gebied is pas in 1938 ontdekt door de Amerikaanse ontdekkingsreiziger *Richard Archbold*. Tot zijn verbazing ziet hij vanuit een amfibievliegtuig dorpen met houten hutten en daken van stro, groene akkers en een woest stromende, meanderende rivier. Beide rivieroeveren zijn verbonden door een gammele hangbrug en de dorpen, (vaak niet meer dan een paar hutten, omgeven door een van houten takken gevlochten omheining) zijn slechts door looppaden te bereiken. De vallei is omzoomd door ontoegankelijke bergen van ruim 4000 meter hoogte. In de jaren vijftig van de vorige eeuw verschijnen de eerste Nederlandse missionarissen in een poging om de lokale bevolking te bekeren tot het christendom en hen nieuwe vaardigheden bij te brengen, zoals het

fabriceren van bakstenen. In het langgerekte gebied van ongeveer 70 bij 20 kilometer leven de (Dani-taal sprekende) Papoea’s in kleine gemeenschappen. De mannen verblijven, gescheiden van de vrouwen, in een ronde mannenhut, terwijl de vrouwen en hun kinderen in een rechthoekige hut wonen. Op het grote mid-denterrein scharrelen varkens om de vuurplaats. Op de daken groeit de kalebas, een aan de pompoen verwant gewas, waar de bewoners hun peniskokers van maken. Boven de ingang van het dorp bevindt zich een boogvormig dak van stro en een tot trap bewerkte boomstam biedt de mogelijkheid het dorp te betreden. Deze verhoogde ingang is bedoeld om de varkens ’s nachts binnen het dorp te houden en in het verleden diende hij om vijandelijke acties van naburige stammen te voorkomen.

Ook tijdens nagespeelde oorlogen moet er af en toe gebeld worden.

Wikimedia: Sadalmeik

Varkens spelen bij de meeste Papoea-stammen nog steeds een grote rol. Zo wordt het aanzien van iemand vaak uitgedrukt in het aantal varkens dat hij bezit. Meningsverschillen kunnen worden opgelost door het overhandigen van een paar varkens. Ook als onderdeel van een bruidsschat verwisselen veel varkens van eigenaar. Voor de kinderen zijn het speelkameraadjes en de vrouwen houden er hardloophwedstrijden mee. Bij speciale gelegenheden, zoals lijkverbrandingen of initiatierituelen vormen ze een belangrijke voedselbron. De vrouwen verzorgen de beesten alsof het hun eigen kinderen betreft. Het is dan ook niet ongebruikelijk dat een Dani-moeder eerst haar kind de borst geeft om vervolgens het varken te zogen.

Landbouw

Het gereedmaken van de grond voor de groentetuintjes is mannenwerk. Irrigatiesloten worden met behulp van stenen werk-

tuigen uitgegraven. Gewassen telen en oogsten wordt echter voornamelijk door vrouwen verricht. De zoete aardappel is, naast varkensvlees, het favoriete voedsel van de Dani. Andere landbouwproducten zijn tegenwoordig: komkommers, boontjes, suikerriet, kalebassen en aardnoten. Deze producten worden naar het dorp vervoerd in draagnetten van gevlochten plantaardige vezels. In deze aan het hoofd hangende netten dragen de vrouwen ook varkens, hout of baby's.

Lichaamsbedekking

Tot voor kort was de voornaamste lichaamsbedekking voor de mannen een peniskoker. Deze kokers zijn er in verschillende groottes en lengtes. Ze dienen echter niet om het formaat van de inhoud weer te geven, maar zuiver als 'kleding', een man zonder peniskoker voelt zich naakt. De vrouwen dragen op het dijbeen hangende rokjes van gras.

Rechts: bemande uitkijkpost om 'vijandelijke acties' te volgen.

Rechts-onder: krijgt een big de borst.

In het verleden waren er stam-
menoorlogen vanwege ontvoe-
ringen van vrouwen, diefstal
van varkens of onenigheid over
een bruidsschat. Met pijl en
boog en 4,5 meter lange speren
gingen de verschillende clans
het geschil beslechten. Er vielen
vrijwel nooit meer dan tien do-
den. Mannen die meer aanzien
in het dorp wilden vergaren,
vochten meestal vooraan en
raakten vaak als eerste gewond.
In 1966 vond de laatste grote
oorlog plaats, waarbij meer dan
100 doden te betreuren waren.
Een paar jaar later wist de
lokale overheid de strijdende
stammen ervan te overtuigen
dat er een einde moest komen
aan dit eindeloze ritueel van
wraak en zinloos verlies van
mensenlevens. Vanaf de jaren
negentig mochten de stammen
uit de Baliemvallei tijdens een
jaarlijks festival voortaan hun
oorlogen met pijl en boog
naspelen zonder dat daarbij
slachtoffers vielen. Tevens werd
dit de gelegenheid om één keer

per jaar de traditionele dansen
uit te voeren, renwedstrijden
met varkens te houden en mu-
ziek te maken.

Festival

Voor speciale feesten en festi-
vals brengen de verschillende
stammen hun tribale lichaams-
versieringen aan. Zo is het voor
iedere Papoea meteen duidelijk
bij welke clan de man of vrouw
hoort. Het lichaam is dan
gedeeltelijk bedekt met varens,
gras, bladeren of bloemen en
verfraaid met gekleurd leem of
zwart varkensvet. Elegante tooi-
en van kippenveren of para-
dijsvogels bedekken het hoofd.
Veel mannen steken twee tot
vier zwijntanden door hun
neusschot. Peniskokers, gras-
rokjes en grote en kleine schel-
pen maken de traditionele outfit
compleet. De wereld verandert,
maar tijdens het drie dagen du-
rende festival geven de Papoea's
uit de Baliemvallei weer even
uiting aan hun oeroude cultuur.
Informatie: smithendriks@planet.nl

Veren
van de
paradijs-
vogel
vormen 'n
belangrijk
onderdeel
van de
hoofdtooi.

Onder:
voorbe-
reiding
voor het
smoren van
varkens-
vlees op
hete
stenen.

Een zoektocht naar het verleden

Veertig jaar geleden land ik met een Dakota voor het eerst in de Baliemvallei op een landingsbaan van gras. Toen waren er in dat gebied van Nieuw-Guinea nog geen bestrate wegen, hotels, auto's of brommers. Iedere afstand werd lopend afgelegd. In 2016 volgt de hernieuwde kennismaking.

'Wah, wah, wah.' De Papoea begroet me vriendelijk op het smalle varkenspad en houdt even zachtjes m'n hand vast. De drie volgers begroeten me op precies dezelfde manier. Ik laat hen foto's zien die ik in 1975 in de buurt van hun dorp heb genomen en probeer duidelijk te maken dat ik graag dezelfde Papoea's wil ontmoeten. De afgebeelde personen komen hen echter niet bekend voor. Ik realiseer me dan dat ze nog nooit foto's van 40 jaar geleden hebben gezien, geen spiegels bezitten en geen tijdsaanduiding bijhouden. Herinneringen aan gezichten uit die tijd zijn vervaagd.

Pas tijdens een jaarlijks festival, de laatste dag voor m'n vertrek naar Nederland, herkent een festivaldeelnemer iets op een afdruk. De foto van een 350 jaar oude mummie en de daarachter opgestelde jongens met een stenen bijl moest in het dorp Akima genomen zijn. Eén man had daar z'n hele leven gewoond. Dat was het doel van m'n reis!

'Wah, wah, wah.' Een man van ongeveer 55 jaar in korte broek en overhemd begroet me in zijn dorp. Van de vier afgebeelde jongens is hij nog de enige die in de Baliemvallei woont. Eén ervan is al overleden en twee jongens zijn naar een ander gebied verhuisd.

Familieleden herkennen Anas Siep als de jongen van ongeveer 15 jaar op de foto. Graag had ik van hem gehoord hoe het is om in één mensenleven de overgang mee te maken van het stenen tijdperk naar het digitale tijdperk. Een proces waar de westerse wereld duizenden jaren over had gedaan, moesten de geïsoleerd levende Papoea's in enkele tientallen jaren overbruggen. Helaas, het kon niet anders, de tijd ontbrak.

Boven: Anas Siep (geheel links) en zijn broers in het dorp Akima in 1975 met de 350 jaar oude mummie van een hoofdmann.

Onder: Anas Siep veertig jaar later.

